

12. РАДИОНИЦА: ПРАВА И ОБАВЕЗЕ УЧЕНИКА У ОБРАЗОВНОМ СИСТЕМУ

ЦИЉ: утврдити колико и како ученици разумеју своја права и обавезе, каква додатна појашњења су им потребна како би разумели која права и обавезе имају у образовном систему.

ПОСТУПАК САЗНАВАЊА:

- разумевање везе између права и обавеза ученика;
- развијање свести о личној одговорности за остваривање својих и поштовања права других;
- разумевање повреда обавеза ученика и васпитно-дисциплинских мера.

МАТЕРИЈАЛ:

- Прилог 1 – Права ученика у образовном систему
- Прилог 2 – Обавезе ученика у образовном систему
- Прилог 3 – Повреде обавеза ученика и васпитно-дисциплинске мере
- Флип-чарт папир.

ВРЕМЕНСКО ТРАЈАЊЕ: 45 минута

ТОК РАДИОНИЦЕ:

Корак 1 Подсећајући ученике о томе о чему су говорили током претходне радионице, наставник напомиње да се веома често може чути да права детета нису условљена обавезама које дете треба да испуни. То је апсолутно тачно. На пример, да бисте имали прво на образовање, не морате да испуњавате никакве обавезе – треба да будете дете и да имате најмање 6 и по година. Но, то не значи да у самом образовном систему не постоје обавезе и одговорности деце/ученика. На овој радионици ученици ће имати прилику да се подсете која су то њихова права, а које обавезе у образовном систему.

Корак 2 Наставник подели ученике у четири групе. Свака група има задатак да се присети и излиста права која ученици имају у образовном систему.

Свака група излаже, а наставник подстиче дискусију следећим питањима:

- Сада, када погледате све ове листе, шта мислите да ли сте излистали сва права?
- Да ли постоје још нека права за која мислите да их имате, а не можете да их се сетите?
- Шта мислите, због чега не можете да их наведете, да ли зато што са њима нисте упознати, или вас је неко упознао а ви их нисте разумели?
- Чија је одговорност да вас упозна са вашим правима?

Напомена за наставника: уколико ученици нису излистали сва права која имају као ученици у образовном систему, наставник их подсећа презентујући им листу права из Прилога 1 – Права ученика у образовном систему.

Наставник напомиње да и одрасли у односу на остваривање права детета/ученика имају одговорности, на пример: да се информишу О и образују ЗА права која деца/ученици имају, да информишу и образују децу/ученике и друге одрасле о правима детета, да уочавају и пријављују ситуације у којима се крше права детета/ученика и залажу се за њихово остваривање, да стварају предуслове за остваривање права детета, да се понашају у складу са Конвенцијом о правима детета, односно не крше права детета, да буду одговорни и да уче децу да и сама буду таква.

Корак 3 Ученици настављају рад у истим групама, а наставник им даје задатак да се сада присете и излистају обавезе ученика у образовном систему.

Свака група излаже, а наставник подстиче дискусију следећим питањима:

- Сада, када погледате све ове листе, шта мислите, да ли сте излистали све обавезе?
- Да ли постоје још неке обавезе, а не можете да их се сетите?
- Шта мислите, због чега не можете да их наведете?
- Чија је одговорност да вас упозна са вашим обавезама?
- **Шта се дешава уколико прекршите своје обавезе?**
- Да ли знате које су то повреде обавезе ученика?
- Које васпитно-дисциплинске мере (казне) се могу предузети уколико не поштујете или не извршавате своје обавезе?

Напомена за наставника: уколико ученици нису излистали све обавезе које имају у образовном систему, наставник их подсећа презентујући им листу обавеза из Прилога 2 – Обавезе ученика у образовном систему. Током дискусије наставник може да користи Прилог 3 – Повреде обавеза ученике и васпитно-дисциплинске мере.

Важно је да разумете да између ваших обавеза и права других постоји једна веза – у најкраћем, она се може описати овако – свако је дужан да поштује права других и права других су границе наших права. Тиме што поштујемо наше обавезе, ми поштујемо права других и олакшавамо њихово остваривање, а живот свима чинимо лепшим и лакшим. Исто као што ми очекујемо да други испуне своје обавезе и буду одговорни према нама – други очекују то исто од нас. Ако није тако, они се осећају изневереним, баш као и ми у сличним ситуацијама.

У остваривању својих права ученик не сме да угрожава друге у остваривању права.

Прилог 1 - Права ученика у образовном систему

Без обзира на начине на који се одвија њихов образовни процес, сви ученици имају иста, једнака права. Права ученика побројана су у члану 103. Закона о основама система образовања и васпитања.

Ученик има право на:

- квалитетан образовно-васпитни рад који обезбеђује остваривање принципа и циљева прокламованих законом као опште право којем “служе” сва остала;
- уважавање личности у свакој ситуацији и непрестано;
- подршку за свестрани развој личности, подршку за посебно исказане таленте и њихову афирмацију, а кроз индивидуализацију наставе о којој смо говорили;
- заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;
- благовремену и потпуну информацију о питањима од значаја за његово школовање;
- информације о правима и обавезама;
- учествовање у раду органа школе, у складу са Законом о основама система образовања и васпитања и посебним законом;
- слободу удруживања у различите групе, клубове и организовање Ученичког парламента;
- подношење приговора и жалбе на оцену и на остваривање других права по основу образовања;
- покретање иницијативе за преиспитивање одговорности учесника у образовно-васпитном процесу уколико права ученика нису остварена;
- остваривање свих права детета и ученика, права на заштиту и на правично поступање школе према ученику и када повреди обавезу утврђену Законом о основама система образовања и васпитања и посебним законом;
- право на стипендију, кредит, смештај и исхрану у дому ученика, у складу са посебним законом.

Прилог 2 - Обавезе ученика у образовном систему

Без обзира на начине на који се одвија њихов образовни процес, сви ученици имају једнаке обавезе и одговорности. Обавезе ученика побројане су у Закону о основама система образовања и васпитања.

Обавезе ученика су да:

- редовно похађа наставу и извршава школске обавезе;
- поштује школска правила, одлуке директора и органа школе;
- ради на усвајању знања, вештина и вредносних ставова прописаних школским програмом, прати сопствени напредак и извештава о томе наставнике и родитеље, односно старатеље;
- у поступку оцењивања покаже своје стварно знање без коришћења разних облика преписивања и других недозвољених облика помоћи;
- не омета извођење наставе и не напушта час без претходног одобрења наставника;
- поштује личност других ученика, наставника и осталих запослених у школи;
- чува имовину школе, чистоћу и естетски изглед школских просторија;
- стара се о очувању животне средине и понаша у складу са правилима еколошке етике

Прилог 3 – Повреде обавеза ученике и васпитно дисциплинске мере

Теже повреде обавеза ученика јесу:

- уништење, оштећење, скривање, изношење, преправка или дописивање података у евиденцији коју води школа или друга организација, односно орган;
- преправка или дописивање података у јавној исправи коју издаје школа или орган, односно исправи коју изда друга организација;
- уништење или крађа имовине школе, привредног друштва, предузетника, ученика или запосленог;
- подстрекавање, помагање, давање ученику и употреба алкохола, дувана, наркотичког средства или психоактивне супстанце;
- уношење у школу или другу организацију оружја или другог предмета којим може да угрози или повреди друго лице;
- свесно непридржавање правила и мера безбедности ученика;
- употреба мобилног телефона, електронског уређаја и другог средства у сврхе којима се угрожавају права других или у сврхе преваре у поступку оцењивања;
- неоправдано изостајање са наставе и других облика образовно-васпитног рада више од 25 часова у току школске године, од чега више од 15 часова након писменог обавештавања родитеља, односно старатеља од стране школе.

Када ученик учини **теже повреде** својих обавеза односно **прекрши забрану дискриминације или насиља**, против њега се води васпитно-дисциплински поступак.

Мере које се могу изрећи за тежу повреду обавеза ученика или повреду забране дискриминације и насиља:

- васпитно-дисциплинска мера - укор директора и укор Наставничког већа, а за ученика средње школе и искључење ученика из школе, односно школе са домом; за учињену повреду забране дискриминације и насиља, за ученике од петог до осмог разреда може се изрећи још и мера премештаја у другу основну школу на основу одлуке Наставничког већа, уз сагласност родитеља, односно старатеља и школе у коју прелази.

Мере које се изричу за **лакше повреде** изричу се без васпитно-дисциплинског постука и могу бити васпитна мера - опомена, укор одељењског старешине или укор Одељењског већа.

Више информација о овоме видети у додатку уз приручник „Брзи водич кроз права детета/ученика у образовном систему (основна и средња школа)“.